

Ruth Handler: Barbie Bebeklerinin Mucidi*

The Economist

121

P i y a s a

Barbie bu sene bir oyuncak için müthiş bir yaş olan 43 yaşında. Oyuncakların çoğu acımasızca kısa ömürlere sahipler. Kim şimdi Cabbage Patch Kids, Tiny Tears ya da Thunderbirds'ü hatırlayabilir ki? Onlar zengin dünyanın oyuncak dolaplarına atılıp kaldılar. Barbie bunların hepsinden fazla yaşadı. Hiç kimse hatta Barbie'nin yaratıcısı Ruth Handler bile bunun nedenini söyleyemez. Oyuncak dünyasında uzun ömürlülük gerçek dünyada olduğu kadar esrarlı. Gazeteciler Bayan Handler'a Barbie'nin bunu nasıl başardığını sorduğunda cevabı "Ben bir pazarlama dehasıyım" oldu. Belki de öyleydi. Fakat Bayan Handler'ın kuruluşuna yardım ettiği Mattel firmasının diğer ürünleri bunu yapamadı, bazı ürünler başarılı olamadı.

Sırrı ne olursa olsun Amerika hâlâ başarıyı kutlamaktan mutlu ve Barbie şöhretini sadece bir ürün olarak değil bir ikon olarak kazandı. Andy Warhol, Barbie'nin bir imajını Marilyn Monroe'dan etkilenecek üretti. Bir zamanlar her ne kadar Danimarkalı bir grup olan Aqua tarafından söylene de Amerika'da radyoyu açtığınızda "Barbie Girl" şarkısını duymamamız mümkün değildi. "Plastikte Hayat Harika". Bir Barbie bebek Amerikan hükümeti tarafından zaman kapsülünün içerisine 20. yüzyıl hayatını temsil için saklandı. Barbie'ye Mona Lisa, ilk modern kadın, deniliyordu. Televizyonlarda feministler Barbie'nin çocuklara zararlı olduğunu söylüyorlardı. Bayan Handler da Barbie'nin çocuklara büyüdüklerinde ne olabilecekleriyle ilgili seçenekler sunduğunu söyledi. Akademisyenler Barbie fenomenine eğildiler. Sosyoloji sınıfındaki öğrenciler şu konu üzerinde çalıştılar. "Barbie'ye bir rol modeli olarak ne tür eleştiriler yapılmaktadır? Size göre üreticiler bu eleştirilere daha duyarlı olmalı mıdır?" Bu soruların kesin doğru cevapları yok fakat siz kendi değerlerinizi yansıtan mantık çizginizi geliştirebilirsiniz.

Kaliforniya'da Bir Garaj

Amerikan geleneğinde, Ruth Handler bir başarı öyküsü. Ruth Handler'in ebeveyni Birleşik Devletlere bir vapurla gelmiş, en ucuz ikamet için seyahat etmiş ve Denver'a yerleşmişti. Demirci olan babası ailesini Polonya'dan buraya taşımıştı, böylece Rus ordusuna katılmaktan kurtulmuş olacaktı. Annesi 10 çocuk doğur-

duktan sonra tükenmişti ve kendisini hiçbir zaman iyi hissetmedi. Fakat büyük ailelerin kendilerine bakmak için bir yolu mutlaka vardır. En küçük çocuk olan Ruth kendisine çok iyi bakıldığını söylüyor.

Ruth 19 yaşındayken Hollywood'a gitti ama ilgi alanı film sektörü değildi. Endüstriyel tasarım dersi aldı ve aynı sınıfta tanıştığı erkekle evlendi. Mottel, Amerikan endüstriyel tasarımına yeni bir unsur ekleyerek işe bir garajda başladı. Ruth Handler ve eşi önce resim çerçeveleri, daha sonra bebek evleri için mobilyalar, sonra da piyasada iyi yer tutan çocuk gitarlarının da içinde olduğu oyuncakları yaptılar. Firma işlerini iyi yapmıştı ve Bayan Handler 1950'de Avrupa'ya tatile gitmişti. İsviçre'de Blonde Lili isimindeki Alman yapımı bebeğe rastladı. Bu bebek dar ve kısa elbiseler giydirilmiş ve genç erkeklerin arzularını yükseltmek için dizayn edilmişti.

Amerikan utangaçlığını bastırarak Bayan Handler onlardan üç tane aldı ve Amerika'ya götürdü. O, bazen çocuklar için yetişkin bir bebek üretmeyi düşündüğünü söyledi fakat firmadakiler bunun rağbet görmeyeceğini, çocukların bebek görünümündeki oyuncakları sevdiklerini söylediler. Bayan Handler Lili'den esinlenerek Barbie isimindeki (kızının adı) saygın Amerikan oyuncakçı dizayn etti. Göğüsleri vardı ama meme uçları yoktu, güzel giyinmişti ama tahrik edici değildi. İlk üretim Japonya'da yapıldı ve "Barbie'nin genç modeli" 1959'da New York'daki oyuncak fuarında başlangıcını yaptı. İlk yılda 350.000 Barbie'nin sattığını görmek büyük başarıydı. O zamandan bugüne tüm dünyada milyonlarca Barbie satıldı.

Mattel'e göre 11 yaşına basan her Amerikalı kızda on tane Barbie var, Fransızlarda bu sayı beş. Bunun yanı sıra milyonlarca yetişkin kadın da bir Barbie'ye sahip olduğunu söylüyor. Bayan Handler "Barbie onlar için bir bebekten daha fazlası, yaşları ne olursa olsun" diyor. "Barbie onların bir parçası haline geliyor" diye ekliyor. İki cinsten de Barbie koleksiyoncuları var: 1959 yapımı bir Barbie o zamanlar 3\$'dan satılırken, şimdi iyi durumdaysa 5.000\$'a alıcı buluyor.

Her kılığa giren, -bazen bir dansçı, bir polis, bir astronot, bir fizikçi- bazen konuşarak "Alışverişe çıkmak ister misin?" diye soran Barbie'ye olan talebi ne ayakta tutuyor? Barbie'nin Çinlisi de, Kızılderilesi de, Siyahı da kısaca her çeşidi var, utanmaz atası Lili dışında. Barbie cinsiyetsiz vücudunu koruyabilirdi ve bu bilmek isteyen çocuklar için bir bilmece olurdu, kim Barbie'nin göbek deliği olmadan nasıl doğduğu konusunda hayrete düşmez ki? Ayrıca üreme fonksiyonlarıyla ilgili bir işaret de yoktu. "Anne bakar mısın? ...", "Bu kadar yeter, canım" ya da "O Barbie'yi atacağım".

Bayan Handler feministlere karşı Barbie'yi savunurken Barbierlerin boş kafalar olmadıklarını, kariyer sahibi kadınlar olduklarını söyledi. Fakat Barbie'nin bir çok kariyeri var ve 43'ünde evliliğin gitgide azalacağı gözüküyor. Barbie'nin bir erkek arkadaşı var, ismini Handler'ın bir başka çocuğundan alan Ken. Barbie ve Ken senelerdir beraberler. Ken'in amacı ne? Barbie masum 1950'lerde dünyaya geldi ve zamandaki bu değişikliklerle baş etmeyi zor bulmuş olabilir. Barbie'nin her yaşta olan arkadaşları düşünceli.

Çeviren: Selcen Ekici